

Uchwalona przez Sejm 14 marca br. reforma polityki rynku pracy stanowi krok ku lepszemu przeciwdziałaniu bezrobociu. Uzależnienie wynagrodzeń pracowników urzędów pracy od efektów ich działań, profilowanie bezrobotnych według stopnia zapotrzebowania na pomoc i poszerzenie instrumentów wsparcia powinno zwiększyć zatrudnienie i ograniczyć zjawisko rejestrowania się w urzędach wyłącznie w celu otrzymania ubezpieczenia i zasiłku. Niestety wiele spośród proponowanych form pomocy polega na płaceniu przedsiębiorcom za zatrudnienie bezrobotnego (subsydiowanie zatrudnienia), a nie na obniżeniu klina podatkowego.

• Opis przypadku

Na posiedzeniu w dniach 9-10 kwietnia br. Senat rozpatrzy przyjętą przez Sejm nowelizację Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Nowela¹ wprowadza duże zmiany w sposobie pomagania bezrobotnym przez urzędy pracy. Po pierwsze, podczas rejestracji bezrobotni zostaną przypisani do jednej z trzech grup. Bezrobotni „aktywni” będą otrzymywać pomoc głównie w formie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego. Dla bezrobotnych „wymagających wsparcia” dostępne będą wszystkie instrumenty rynku pracy, takie jak szkolenia czy pożyczka na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Za to najbardziej oddaleni od rynku pracy, zagrożeni wykluczeniem społecznym, zostaną objęci specjalnym programem „Aktywizacja i Integracja”. Po drugie, do każdego bezrobotnego zostanie przypisany jeden pracownik urzędu (tzw. „doradca klienta”). W ciągu 60 dni od daty rejestracji doradca i bezrobotny stworzą indywidualny plan działania, którego realizacja będzie nadzorowana przez doradcę. Po trzecie, pomiędzy urzędy pracy, które będą najbardziej efektywne w przywracaniu bezrobotnych do zatrudnienia, zostanie rozdzielona kwota 2 proc. środków Funduszu Pracy na premie dla pracowników (tj. 240 mln zł)², a wszystkie urzędy otrzymają łącznie dodatkowe dofinansowanie w wysokości 5 proc. środków Funduszu. Wreszcie, wprowadzone zostaną nowe formy wsparcia bezrobotnych, takie jak grant na telepracę, bon na zasiedlenie, bon zatrudnieniowy czy roczne zwolnienie pracodawcy z opłacania składek.

• Ocena eksperta FOR

Unowocześnienie sposobu działania urzędów pracy powinno było nastąpić już dawno. Dzięki wprowadzeniu profilowania pomocy dla bezrobotnych (indywidualnych planów działania) i uzależnienia wynagrodzeń pracowników urzędów od efektów ich pracy, do bezrobotnych powinny być wreszcie kierowane właściwe formy pomocy. To natomiast sprawi, że rejestracja w urzędzie pracy częściej powinna prowadzić do znalezienia stałego zatrudnienia. Dzisiejsza forma funkcjonowania urzędów sprzyja bierności zawodowej, a nie aktywnemu poszukiwaniu pracy. Obecne niedostosowanie form pomocy do m.in. wykształcenia i poziomu oddalenia bezrobotnego od rynku pracy skutkuje wysyłaniem bezrobotnych na szkolenia, które nie przyczyniają się do znalezienia przez nich zatrudnienia. Przykładowo, w niektórych powiatach o najwyższym stopniu bezrobocia (wynoszącej ok. 30 proc.) w ciągu 3 miesięcy od ukończenia szkolenia, robót publicznych czy innej formy aktywizacji zatrudnienie znajduje mniej niż 50 proc. uczestników (m.in. powiat kętrzyński, radomski)³. Podobnie dzieje się w całej Polsce – np. w przypadku urzędu pracy w Jaśle w 2013 r. zatrudnienie znalazło jedynie 21 proc. aktywizowanych bezrobotnych⁴. Brak indywidualnego podejścia do bezrobotnego ułatwia także przebywanie na bezrobociu wyłącznie w celu osiągnięcia korzyści socjalnych. Liczba długotrwale bezrobotnych wyniosła w III kw. 2013 r. 639 tys. osób, co stanowiło 37,3 proc. zarejestrowanych w urzędach pracy⁵. Skalę nieefektywności

urzędów częściowo ilustruje porównanie stosunku zarejestrowanych bezrobotnych do liczby aktywnych zawodowo (13,2 proc.)⁶ z relacją bezrobotnych aktywnie poszukujących pracy i gotowych ją podjąć (10,4 proc.)⁷ do aktywnych zawodowo według BAEL (dane za II kw. 2013 r.). Różnica ta wynosi aż 0,5 mln osób.

Reforma urzędów pracy powinna sprawić, że do bezrobotnych trafi właściwa pomoc. Urzędy, chcąc uzyskać premię za efektywność, nie będą mogły pozwolić sobie na pozorowanie działań, np. na kierowanie poszukujących pracy na szkolenia nieadekwatne do ich oczekiwań czy potrzeb rynku pracy. Znacznemu zmniejszeniu powinien ulec⁸ zgłaszany często przez urzędy pracy problem z bezrobotnymi, którzy rejestrują się jedynie w celu uzyskania zasiłku i ubezpieczenia, ponieważ osoby długo pozostające poza rynkiem pracy, niewykazujące chęci zatrudnienia, będą musiały uczestniczyć w programie „Aktywizacja i Integracja”, który, oferując nie tylko poradnictwo zawodowe, szkolenia czy roboty publiczne, ale także m.in. pomoc psychologiczną, będzie miał na celu zmianę nastawienia tych osób do pracy. Indywidualizacja podejścia ograniczy także sytuację, na którą często narzekają bezrobotni, czyli otrzymywanie przez osobę bezrobotną ofert pracy nieadekwatnych do jej wykształcenia i stanu rodzinnego (np. praca przy zmywaniu naczyń dla osoby z wykształceniem wyższym, praca do późnych godzin wieczornych dla osoby samotnie wychowującej dziecko). Wprowadzenie grantu na telepracę dla firmy, która zdecyduje się zatrudnić bezrobotnego samotnie opiekującego się dzieckiem lub osobą niepełnosprawną, a także przyznanie takiemu bezrobotnemu świadczenia aktywizacyjnego (które może przeznaczyć np. na opiekuna dla osoby zależnej) jest dobrym rozwiązaniem uwzględniającym szczególnie zróżnicowane sytuacje życiowe osób bezrobotnych. Należy jednak zmienić przepis, według którego taki grant lub świadczenie będą mogły zostać udzielone jedynie w przypadku, kiedy rezygnacja z pracy w celu opieki nad osobą zależną nastąpiła 3 lata przed rejestracją w urzędzie zatrudnienia. Jest to szkodliwy wymóg formalny, który pozbawia szans na skorzystanie z tej formy pomocy bezrobotnego, który dopiero kilka miesięcy wcześniej musiał zrezygnować z pracy w celu opieki nad osobą zależną.

W ramach reformy polityki rynku pracy wprowadzone zostaną także inne nowe formy wsparcia bezrobotnych. W większości dotyczą one osób do 30. roku życia i mają związek z programem UE pt. „Gwarancje dla młodzieży”. Niestety, zamiast bezpośredniego obniżania pozapłacowych kosztów pracy, nowe instrumenty są w dużej mierze oparte na płaceniu pracodawcy za zatrudnienie bezrobotnego. Przykładowo, tzw. bon stażowy polega na wypłaceniu firmie przez urząd pracy jednorazowej premii w wysokości 1500 zł, jeśli pracodawca zobowiąże się zatrudnić młodego bezrobotnego na co najmniej 6 miesięcy po zakończeniu stażu. Bon zatrudnieniowy ma z kolei wiązać się z dofinansowaniem przez urząd pracy nie tylko składek, ale i części wynagrodzenia zatrudnionego, łącznie do sumy 717 zł miesięcznie, jeżeli pracodawca zgodzi się dać bezrobotnemu pracę na 24 miesiące. W przypadku zatrudnienia osób po 50. roku życia, firmy będą mogły przez rok lub nawet – w przypadku bezrobotnego powyżej 60. roku życia – dwa lata otrzymywać dofinansowanie do wynagrodzenia tych osób w wysokości do 50 proc. płacy minimalnej (tj. 840 zł). Obniżanie klina podatkowego ma natomiast stanowić rzadką formę wsparcia. Według ustawy pracodawca będzie przez rok zwolniony z opłacania składek na ubezpieczenie społeczne jedynie wtedy, gdy zatrudni osobę do 30. roku życia, rozpoczynając swoją pierwszą pracę. Te pozapłacowe koszty pracy wynoszą aż 20 proc. płacy brutto (300 zł w przypadku płacy minimalnej). Zdecydowanie lepszym rozwiązaniem byłoby zatem rozszerzenie zwolnienia ze składek także na kolejną pracę osoby bezrobotnej do 30. roku życia oraz na zatrudnienie osoby powyżej 30. roku życia, która była długotrwale bezrobotna (np. przez 3 lata). Podobnie należałoby uczynić z bonem szkoleniowym, aby możliwość odbycia szkoleń finansowanych z Funduszu Pracy mieli nie tylko młodzi bezrobotni.

/Recenzent: Mateusz Guzikowski

Bibliografia: 1. Ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw; 2. Załącznik 13. do Ustawy budżetowej na rok 2014; 3. MPiPS, *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej (...)*, 2013; 4. *Analiza skuteczności i efektywności szkoleń grupowych realizowanych przez powiatowy urząd pracy w Jasle w 2013 r.*; 5. GUS, *Kwartalna informacja o aktywności ekonomicznej ludności*, 23.12.2013 r., s. 11; 6. GUS, *Bezrobotnie zarejestrowane*, I-II kwartał 2013 r., s. 13.; 7. GUS, *Kwartalna informacja o rynku pracy*, 29.11.2013 r., s. 7 i 9.; 8. Męcina J., Odpowiedź MPiPS na uwagi i pytania NBP do projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (...), 8.04.2013 r., s. 24.

Kontakt do eksperta

Anna Patrycja Czepiel

e-mail: anna.czepiel@for.org.pl

Forum Obywatelskiego Rozwoju

Al. J. Ch. Szucha 2/4 lok. 20, 00-582 Warszawa

tel. +48 22 628 85 11, +48 691 232 994

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl

Dołącz do nas: [facebook.com/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR)